

**MISSATGE DEL SANT PARE FRANCESC
PER A LA CELEBRACIÓ
DE LA XLVIII JORNADA MUNDIAL DE LA PAU
1 DE GENER DE 2015**

NO MÉS ESCLAUS, SINÓ GERMANS

1. A l'inici d'un nou any, que rebem com una gràcia i com un do de Déu a la humanitat, vull adreçar a cada home i cada dona, així com als pobles i nacions del món, als caps d'Estat i de Govern i als líders de les diferents religions, els millors desitjos de pau, que acompanyo amb les meves pregàries per a la finalització de les guerres, els conflictes i els molts sofriments causats per l'home o per antigues i noves epidèmies, així com pels efectes devastadors dels desastres naturals. Prego de manera especial perquè, responent a la nostra vocació comuna de col·laborar amb Déu i amb tots els homes de bona voluntat en la promoció de la concòrdia i de la pau en el món, resistim a la temptació de comportar-nos d'una manera indigna de la nostra humanitat.

En el missatge per a l'1 de gener passat, vaig assenyalar que del desig d'«una vida plena [...] forma part un anhel indeleble de fraternitat, que ens invita a la comunió amb els altres, en qui trobem no enemics o contrincants, sinó germans a qui acollir i estimar».¹ L'home, pel fet de ser un ésser relacional, destinat a realitzar-se en un context de relacions interpersonals inspirades per la justícia i la caritat, és essencial que per al seu desenvolupament es reconegui i respecti la seva dignitat, la seva llibertat i la seva autonomia. Per desgràcia, el flagell cada vegada més generalitzat de l'explotació de l'home per part de l'home malmet seriosament la vida de comunió i la crida a estrènyer relacions interpersonals marcades pel respecte, la justícia i la caritat. Aquest fenomen abominable, que trepitja els drets fonamentals dels altres i aniquila la seva llibertat i dignitat, adquireix formes múltiples sobre les quals vull fer una breu reflexió, de manera que, a la llum de la Paraula de Déu, considerem tots els homes «no més esclaus, sinó germans».

A l'escolta del projecte de Déu sobre la humanitat

2. El tema que he escollit per a aquest missatge recorda la carta de sant Pau a Filèmon, en la qual li demana que rebi Onèsim, antic esclau de Filèmon que després es va fer cristià, mereixent per això, segons Pau, que sigui considerat com un germà. Així ho escriu l'Apòstol a les gents: «Qui sap si Onèsim es va separar un moment de tu perquè ara el recobris per sempre! I no ja com un esclau, sinó molt més que un esclau: com un germà estimat» (Flm 1,15-16). Onèsim es va convertir en germà de Filèmon en fer-se cristià. Així, la conversió a Crist, l'inici d'una vida de discipulat en Crist, constitueix un nou naixement (cf. 2Co 5,17; 1Pe 1,3) que regenera la fraternitat com a vincle que fonamenta la vida familiar i la base de la vida social.

En el llibre del Gènesi llegim que Déu va crear l'home, home i dona, i els va beneir perquè creixessin i es multipliquessin (cf. 1,27-28). Va fer que Adam i Eva fossin pares, els quals, complint la benedicció de Déu de ser fecunds i multiplicar-se, van concebre la primera fraternitat de Caïn i Abel. Caïn i Abel eren germans, perquè van venir del

---

¹ N. 1.

mateix ventre, i per tant tenien el mateix origen, naturalesa i dignitat dels seus pares, creats a imatge i semblança de Déu.

Però la fraternitat expressa també la multiplicitat i la diferència que hi ha entre els germans, si bé units per naixement i per la mateixa naturalesa i dignitat. Com a germans i germanes, totes les persones estan per naturalesa relacionades amb les altres, de les quals es diferencien però amb les quals comparteixen el mateix origen, naturalesa i dignitat. Gràcies a això la fraternitat crea la xarxa de relacions fonamentals per a la construcció de la família humana creada per Déu.

Per desgràcia, entre la primera creació que narra el llibre del Gènesi i el nou naixement en Crist, que fa dels creients germans i germanes del «primer d'una multitud de germans» (Rm 8,29), es troba la realitat negativa del pecat, que moltes vegades interromp la fraternitat creatural i deforma contínuament la bellesa i noblesa de ser germans i germanes de la mateixa família humana. Caín, a més de no suportar el seu germà Abel, el mata per enveja i comet el primer fratricidi. «L'assassinat d'Abel per part de Caín deixa constància tràgicament del rebuig radical de la vocació a ser germans. La seva història (cf. Gn 4,1-16) posa en evidència la dificultat de la missió a què estan cridats tots els homes: viure units, preocupant-se els uns dels altres.»²

També en la història de la família de Noè i els seus fills (cf. Gn 9,18-27), la maldat de Cam contra el seu pare és el que empeny Noè a maleir el fill irreverent i beneir els altres, que sí que l'honoraven, donant lloc a una desigualtat entre germans nascuts del mateix ventre.

En la història dels orígens de la família humana, el pecat de la separació de Déu, de la figura del pare i del germà, es converteix en una expressió del rebuig de la comunió i es tradueix en la cultura de l'esclavitud (cf. Gn 9,25-27), amb les conseqüències que això comporta i que es perpetuen de generació en generació: rebuig del proïsme, maltractament de les persones, violació de la dignitat i dels drets fonamentals, institucionalització de la desigualtat. D'aquí ve la necessitat de convertir-se contínuament a l'Aliança, consumada per l'oblació de Crist a la creu, segurs que «on abundà el pecat, sobreabundà la gràcia [...] per Jesucrist» (Rm 5,20.21). Ell, el Fill estimat (cf. Mt 3,17), va venir a revelar l'amor del Pare per la humanitat. Aquell qui escolta l'evangeli i respon a la crida de conversió, arriba a ser en Jesús «el meu germà, la meva germana, la meva mare» (Mt 12,50) i, per tant, fill adoptiu del seu pare (cf. Ef 1,5).

No s'arriba a ser cristià, fill del Pare i germà en Crist, per una disposició divina autoritativa, sense el concurs de la llibertat personal, és a dir, sense convertir-se lliurement a Crist. Ser fill de Déu respon a l'imperatiu de la conversió: «Convertiu-vos, i que cada un de vosaltres es faci batejar en el nom de Jesucrist per obtenir el perdó dels pecats, i així rebreu el do de l'Esperit Sant» (Ac 2,38). Tots els qui van respondre amb la fe i la vida a aquesta predicació de Pere van entrar en la fraternitat de la primera comunitat cristiana (cf. 1Pe 2,17; Ac 1,15.16; 6,3; 15,23): jueus i grecs, esclaus i homes lliures (cf. 1Co 12,13; Ga 3,28), la diversitat d'origen i condició social dels quals no disminueix la dignitat de cadascun, ni exclou ningú de la pertinença al Poble de Déu. Per això, la comunitat cristiana és el lloc de la comunió viscuda en l'amor entre els germans (cf. Rm 12,10; 1Te 4,9; He 13,1; 1Pe 1,22; 2Pe 1,7).

---

² Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau 2014, 2.

Tot això demostra que la Bona Nova de Jesucrist, per la qual Déu fa «noves totes les coses» (Ap 21,5),³ també és capaç de redimir les relacions entre els homes, fins i tot aquella entre un esclau i el seu amo, destacant allò que ambdós tenen en comú: la filiació adoptiva i el vincle de fraternitat en Crist. Jesús mateix va dir als seus deixebles: «Ja no us dic servents, perquè el servent no sap què fa el seu amo. A vosaltres us he dit amics perquè us he fet conèixer tot allò que he sentit del meu Pare» (Jn 15,15).

Rostres múltiples de l'esclavitud de llavors i d'ara

3. Des de temps immemorials, les diferents societats humanes coneixen el fenomen del sotmetiment de l'home per part de l'home. Hi ha hagut períodes en la història humana en què la institució de l'esclavitud estava generalment acceptada i regulada pel dret. Aquest establia qui naixia lliure i qui, en canvi, naixia esclau, i en quines condicions la persona nascuda lliure podia perdre la llibertat o obtenir-la novament. En altres paraules, el dret mateix admetia que algunes persones podien o havien de ser considerades propietat d'una altra persona, la qual en podia disposar lliurement; l'esclau podia ser venut i comprat, cedit i adquirit com una mercaderia.

Avui, com a resultat d'un desenvolupament positiu de la consciència de la humanitat, l'esclavitud, crim de lesa humanitat,⁴ està oficialment abolida en el món. El dret de qualsevol persona a no ser sotmesa a esclavitud ni a servitud està reconegut en el dret internacional com a norma inderogable.

Amb tot, malgrat que la comunitat internacional ha adoptat diversos acords per a posar fi a l'esclavitud en totes les seves formes, i ha disposat diferents estratègies per a combatre aquest fenomen, encara hi ha milions de persones —nens, homes i dones de totes les edats— privades de llibertat i obligades a viure en condicions similars a l'esclavitud.

Em refereixo a tants treballadors i treballadores, fins i tot menors, oprimits de manera formal o informal en tots els sectors, des del treball domèstic fins al de l'agricultura, de la indústria manufacturera fins a la mineria, tant en països on la legislació laboral no compleix les mínimes normes i estàndards internacionals, com, encara que de manera il·legal, en aquells en què la legislació protegeix els treballadors.

Penso també en les condicions de vida de molts emigrants que, en el seu viatge dramàtic, pateixen gana, es veuen privats de la llibertat, despallats dels seus béns o dels quals s'abusa físicament i sexualment; en aquells que, un cop arribats a la seva destinació després d'un viatge duríssim i amb por i inseguretat, són detinguts en condicions a vegades inhumanes. Penso en aquells que es veuen obligats a la clandestinitat per diferents motius socials, polítics i econòmics, i en aquells que, amb la finalitat de romandre dins la llei, accepten viure i treballar en condicions inadmissibles, sobretot quan les legislacions nacionals creen o permeten una dependència estructural del treballador emigrat respecte del qui contracta, com, per exemple, quan es condiciona la legalitat de l'estància al contracte de treball... Sí, penso en el «treball esclau».

Penso en les persones obligades a exercir la prostitució, entre les quals hi ha molts menors, i en els esclaus i esclaves sexuals; en les dones obligades a casar-se, en aquelles dones que són venudes amb vista al matrimoni o en les lliurades en successió a un

---

³ Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 11.

⁴ Cf. Discurs a l'Associació Internacional de Dret Penal, 23 d'octubre de 2014: *L'Osservatore Romano*, Ed. llengua espanyola, 31 d'octubre de 2014, p. 8.

familiar després de la mort del marit, sense tenir el dret de donar o no el seu consentiment.

No puc deixar de pensar en els nens i adults que són víctimes del tràfic i comercialització per a l'extracció d'òrgans, per a ser reclutats com a soldats, per a la mendicitat, per a activitats il·legals com la producció o venda de drogues, o per a formes encobertes d'adopció internacional.

Penso finalment en tots els segrestats i en els tancats en captivitat per grups terroristes, posats al seu servei com a combatents o, sobretot les nenes i les dones, com a esclaves sexuals. Molts d'ells desapareixen, d'altres són venuts diverses vegades, torturats, mutilats o assassinats.

Algunes causes profundes de l'esclavitud

4. Avui, com ahir, a l'arrel de l'esclavitud es troba una concepció de la persona humana que admet que pugui ser tractada com un objecte. Quan el pecat corromp el cor humà, i l'allunya del seu Creador i dels seus semblants, aquests ja no es veuen com éssers de la mateixa dignitat, com germans i germanes en la humanitat, sinó com objectes. La persona humana, creada a imatge i semblança de Déu, queda privada de la llibertat, mercantilitzada, reduïda a ser propietat d'un altre, per la força, l'engany o la constricció física o psicològica; és tractada com un mitjà i no com un fi.

Juntament a aquesta causa ontològica —rebuig de la humanitat del proïsme— n'hi ha d'altres que ajuden a explicar les formes contemporànies d'esclavitud. Em refereixo en primer lloc a la pobresa, al subdesenvolupament i a l'exclusió, especialment quan es combinen amb la manca d'accés a l'educació o amb una realitat caracteritzada per les escasses, per no dir inexistent, oportunitats de treball. Sovint, les víctimes del tràfic i de l'esclavitud són persones que han cercat una manera de sortir d'un estat de pobresa extrema, creient sovint en falses promeses de treball, per a caure després en mans de xarxes criminals que trafiquen amb éssers humans. Aquestes xarxes utilitzen hàbilment les tecnologies informàtiques modernes per a ensibornar joves i infants arreu del món.

Entre les causes de l'esclavitud cal incloure-hi també la corrupció dels qui estan disposats a fer qualsevol cosa per a enriquir-se. En efecte, l'esclavitud i el tràfic de persones humanes requereixen una complicitat que molt sovint passa a través de la corrupció dels intermediaris, d'alguns membres de les forces de l'ordre o d'altres agents estatals, o de diferents institucions, civils i militars. «Això s'esdevé quan en el centre d'un sistema econòmic hi ha el déu diner i no l'home, la persona humana. Sí, en el centre de qualsevol sistema social o econòmic, ha d'haver-hi la persona, imatge de Déu, creada per a ser el dominador de l'univers. Quan la persona és desplaçada i ve el déu diner s'esdevé aquest trastorn dels valors.»⁵

Altres causes de l'esclavitud són els conflictes armats, la violència, el crim i el terrorisme. Moltes persones són segrestades per a ser venudes o reclutades com a combatents o explotades sexualment, mentre que d'altres es veuen obligades a emigrar, deixant tot el que tenen: terra, casa, propietats, i fins i tot la família. Aquestes darreres es veuen empeses a cercar una alternativa a aquestes terribles condicions fins i tot a costa de la dignitat i supervivència pròpies, amb risc d'entrar d'aquesta manera en aquest cercle viciós que les converteix en víctimes de la misèria, de la corrupció i de les seves conseqüències perniciosos.

---

⁵ Discurs als participants en l'encontre mundial dels moviments populars, 28 d'octubre de 2014: *L'Osservatore Romano*, Ed. llengua espanyola, 31 d'octubre de 2014, p. 3.

Compromís comú per a derrotar l'esclavitud

5. Sovint, quan observem el fenomen del tràfic de persones, del tràfic il·legal dels emigrants i d'altres formes conegudes i desconegudes d'esclavitud, tenim la impressió que tot això s'esdevé sota la indiferència general.

Malgrat que, per desgràcia, això és cert en gran part, voldria fer referència al gran treball silenciós que realitzen moltes congregacions religioses, especialment femenines, des de fa molts anys en favor de les víctimes. Aquests Instituts treballen en contextos difícils, a vegades dominats per la violència, intentant trencar les cadenes invisibles que tenen encadenades les víctimes als seus traficants i explotadors; cadenes les baules de les quals estan fetes de mecanismes psicològics subtils, que converteixen les víctimes en dependents dels seus botxins, a través del xantatge i l'amenaça, a ells i als seus éssers estimats, però també a través de mitjans materials, com la confiscació de documents d'identitat i la violència física. L'activitat de les congregacions religioses s'estructura principalment a l'entorn de tres accions: l'assistència a les víctimes, la seva rehabilitació sota l'aspecte psicològic i formatiu, i la seva reinserció en la societat de destí o d'origen.

Aquest treball immens, que requereix coratge, paciència i perseverança, mereix l'estima de tota l'Església i de la societat. Però, naturalment, per ell mateix no és suficient per a posar fi al flagell de l'explotació de la persona humana. Es requereix també un triple compromís a nivell institucional de prevenció, protecció de les víctimes i persecució judicial en contra dels responsables. A més, com que les organitzacions criminals utilitzen xarxes globals per a aconseguir els seus objectius, l'acció per a derrotar aquest fenomen requereix un esforç conjunt i també global per part dels diferents agents que conformen la societat.

Els Estats han de vetllar per tal que la seva legislació nacional en matèria de migració, treball, adopcions, deslocalització d'empreses i comercialització dels productes elaborats mitjançant l'explotació del treball respecti la dignitat de la persona. Calen lleis justes, centrades en la persona humana, que defensin els seus drets fonamentals i que els restableixin quan són trepitjats, rehabilitant la víctima i garantint-ne la integritat, així com mecanismes de seguretat eficaços per a controlar l'aplicació correcta d'aquestes normes, que no deixin espai a la corrupció i a la impunitat. Cal que es reconegui també el paper de la dona en la societat, treballant també a nivell cultural i de comunicació per a obtenir els resultats desitjats.

Les organitzacions intergovernamentals, d'acord amb el principi de subsidiarietat, estan cridades a implementar iniciatives coordinades per a lluitar contra les xarxes transnacionals del crim organitzat que gestionen el tràfic de persones i el tràfic il·legal d'emigrants. És necessària una cooperació a diferents nivells, que inclogui les institucions nacionals i internacionals, així com les organitzacions de la societat civil i del món empresarial.

Les empreses,⁶ efectivament, tenen l'obligació de garantir als seus treballadors condicions de treball dignes i sots adequats, però també han de vetllar per tal que no es produeixin formes de servitud o de tràfic de persones en les cadenes de distribució. A la responsabilitat social de l'empresa cal unir la responsabilitat social del consumidor, ja que cada persona ha de ser conscient que «comprar és sempre un acte moral, a més de ser un acte econòmic».⁷

---

⁶ Cf. Consell pontifici per a la justícia i la pau, *La vocazione del leader d'impresa. Una riflessione*, Milà i Roma, 2013.

⁷ Benet XVI, Cart. enc. *Caritas in veritate*, 66.

Les organitzacions de la societat civil, per la seva part, tenen la comesa de sensibilitzar i estimular les consciències sobre les mesures necessàries per a combatre i eradicar la cultura de l'esclavitud.

En els darrers anys, la Santa Seu, acollint el crit de dolor de les víctimes del tràfic de persones i la veu de les congregacions religioses que les acompanyen vers el seu alliberament, ha multiplicat les crides a la comunitat internacional perquè els diferents actors uneixin els seus esforços i cooperin per a posar fi a aquesta plaga.⁸ A més, s'han organitzat alguns encontres amb la finalitat de donar visibilitat al fenomen del tràfic de persones i facilitar la col·laboració entre els diferents agents, inclosos experts del món acadèmic i de les organitzacions internacionals, organismes policials dels diferents països d'origen, trànsit i destinació dels emigrants, així com representants de grups eclesials que treballen per les víctimes. Espero que aquests esforços continuïn i es redoblin en els propers anys.

Globalitzar la fraternitat, no l'esclavitud ni la indiferència

6. En la seva comesa d'«anunci de la veritat de l'amor de Crist a la societat»,⁹ l'Església s'esforça constantment en les accions de caràcter caritatiu partint de la veritat sobre l'home. Té la missió de mostrar a tothom el camí de la conversió, que porti a canviar la manera de veure el proïsme, a reconèixer en l'altre, sigui qui sigui, un germà i una germana en la humanitat; reconèixer-ne la dignitat intrínseca en la veritat i en la llibertat, com ens ho mostra la història de Josefina Bakhita, la santa provinent de la regió de Darfur, al Sudan, segrestada quan tenia nou anys per traficants d'esclaus i venuda a amos ferotges. A través d'esdeveniments dolorosos va arribar a ser «filla lliure de Déu», mitjançant la fe viscuda en la consagració religiosa i en el servei als altres, especialment els petits i els dèbils. Aquesta Santa, que va viure entre els segles XIX i XX, és avui un testimoni exemplar d'esperança¹⁰ per a les nombroses víctimes de l'esclavitud i un suport en els esforços de tots aquells que es dediquen a lluitar contra aquesta «llaga en el cos de la humanitat contemporània, una ferida en la carn de Crist».¹¹

En aquesta perspectiva, vull invitar a cadascú, segons la seva posició i responsabilitats, a fer gestos de fraternitat amb aquells que es trobin en un estat de sotmetiment. Preguntem-nos, tant comunitàriament com personalment, com ens sentim interpel·lats quan trobem víctimes del tràfic de persones o les tractem en la vida quotidiana, o quan hem d'escollir productes que probablement podrien haver estat realitzats mitjançant l'exploació d'altres persones. Alguns fan els ulls grossos, ja sigui per indiferència o perquè es desenten de les preocupacions diàries, o per raons econòmiques. D'altres, però, opten per fer alguna cosa positiva, participant en associacions civils o fent petits gestos quotidians —que són tan valuosos—, com dir una paraula, una salutació, un «bon dia» o un somriure, que no ens costen gens, però que poden donar esperança, obrir

---

⁸ Cf. Missatge al Sr. Guy Ryder, director general de l'Organització internacional del treball, amb motiu de la Sessió 103 de la Conferència de l'OIT, 22 de maig de 2014: *L'Osservatore Romano*, Ed. lleng. espanyola 6 de juny de 2014, p. 3.

⁹ Benet XVI, Carta. enc. *Caritas in veritate*, 5.

¹⁰ «A través del coneixement d'aquesta esperança ella va ser “redimida”, ja no se sentia esclava, sinó filla lliure de Déu. Va entendre allò que Pau volia dir quan va recordar als efesis que abans estaven en el món sense esperança i sense Déu» (Benet XVI, Carta. enc. *Spe salvi*, 3).

¹¹ Discurs als participants en la II Conferència internacional sobre el tràfic de persones: *Church and Law Enforcement in partnership*, 10 d'abril de 2014: *L'Osservatore Romano*, Ed. lleng. espanyola 11 d'abril de 2014, p. 9; cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 270.

camins, canviar la vida d'una persona que viu en la invisibilitat, i fins i tot canviar les nostres vides en relació amb aquesta realitat.

Hem de reconèixer que ens trobem davant un fenomen mundial que sobrepassa les competències d'una sola comunitat o nació. Per a derrotar-lo, cal una mobilització d'una dimensió comparable a la del mateix fenomen. Per aquesta raó, faig una crida urgent a tots els homes i dones de bona voluntat, i a tots els qui, de lluny o de prop, fins i tot en els nivells més alts de les institucions, són testimonis del flagell de l'esclavitud contemporània, per tal que no siguin còmplices d'aquest mal, per tal que no apartin els ulls del sofriment dels seus germans i germanes en humanitat, privats de llibertat i dignitat, sinó que tinguin el valor de tocar la carn sofrent de Crist,¹² que es fa visible a través dels rostres nombrosos dels qui ell mateix anomena «germans meus més petits» (Mt 25,40.45).

Sabem que Déu ens demanarà a cadascun de nosaltres: «Què has fet amb el teu germà?» (cf. Gn 4,9-10). La globalització de la indiferència, que ara afecta la vida de tants germans i germanes, ens demana que siguem artífexs d'una globalització de la solidaritat i de la fraternitat, que els doni esperança i els faci refer amb ànim el camí, a través dels problemes del nostre temps i de les noves perspectives que comporta, i que Déu posa a les nostres mans.

Francesc

Vaticà, 8 de desembre de 2014

---

¹²Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 24; 270.